

MASTER

Poradnik dla użytkowników systemu płacowo–kadrowego
miniEKSPERT

(C) Zakład Techniki Komputerowej SOFT EKSPERT

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Rozpoczęcie i zakończenie pracy programu	6
2.1. Rozpoczęcie pracy	6
2.2. Zakończenie pracy	7
3. Zmiana standardu wyświetlania polskich liter.	8
4. Operatorzy systemu	10
5. Drukowanie	13
5.1. Zainstalowanie drukarki	13
5.2. Wybór standardu drukowania polskich liter.	15
6. Parametry systemu MINI EKSPERT	17
6.1. Ustalenie wartości parametrów systemu	17
6.2. Dostępność nominałów pieniężnych	19
6.3. Zaokrąglenie kwoty DO WYPŁATY	20
6.4. Sygnały dźwiękowe	20
7. Słowniki	21
7.1. Zmiana nazwy słownika	22
7.2. Zmiana zawartości słownika	22
8. Dane płacowe	23
8.1. Zmiana skrótu i nazwy danej	23
8.2. Wydruk listy danych płacowych	24
9. Połączenie systemu MINI EKSPERT z systemem FIRMA	26
10. Ustalanie palety kolorów	27
11. Porządkowanie i kompresja baz danych	29
12. Operacje kontrolne	31
12.1. Kontrola archiwum płacowego	31
12.2. Uzupelnienie bazy MAIN_2	32
12.3. Usuwanie plików semaforowych	32
Indeks	33

1. Wprowadzenie

Moduł MASTER stanowi integralną część systemu MINI EKSPERT. Zostaje on dołączony do każdej konfiguracji (wybranego zestawu programów) systemu.

W programie tym użytkownik między innymi:

- tworzy listę operatorów systemu i nadaje im odpowiednie uprawnienia,
- zmienia standard kodowania polskich liter wybrany podczas instalacji systemu,
- instaluje drukarki w systemie MINI EKSPERT,
- wprowadza zawartość słowników (zbiorów danych), z których może korzystać w dowolnym module,
- wykonuje operacje kontrolne (porządkowanie baz danych, kontrola archiwum),
- dokonuje połączenia systemu MINI EKSPERT z eksploatowanym przez siebie systemem FIRMA.

Poruszanie się po menu, wybieranie opcji, wprowadzanie danych i posługiwanie się klawiszami funkcyjnymi zostało opisane w części MINI EKSPERT w rozdziale 6. „Ogólne zasady pracy z programami systemu”.

► Producent zastrzega sobie możliwość wprowadzania zmian do oprogramowania bez uwzględniania ich w dokumentacji.

2. Rozpoczęcie i zakończenie pracy programu

2.1. Rozpoczęcie pracy

Po włączeniu komputera i uzyskaniu na monitorze informacji o gotowości do pracy należy „wejść” do katalogu, w którym został zainstalowany system MINI EKSPERT (wykorzystując zlecenia systemu operacyjnego MS DOS należy wpisać przykładowe zlecenie:

CD C:\EKSPERT **Enter**)

i uruchomić go wpisując zlecenie:

EKSPERT

oraz potwierdzając je naciśnięciem klawisza **Enter** (zlecenia mogą być wpisywane małymi lub wielkimi literami).

Ścieżka do katalogu C:\EKSPERT jest przykładowa. Należy ją zastąpić właściwą ścieżką do katalogu, w którym został zainstalowany system MINI EKSPERT.

Po wywołaniu systemu wyświetlana jest tzw. plansza główna. Program MASTER można uruchomić z planszy głównej przez wpisanie litery **M** lub podświetlenie pozycji MASTER i naciśnięcie klawisza **Enter**.

Po wprowadzeniu identyfikatora oraz właściwego hasła (wpisywane hasło nie jest widoczne na ekranie) można rozpocząć pracę z programem. Podjęcie pracy z programem przez innego operatora jest możliwe po uruchomieniu opcji **Narzędzia / Operator** i podaniu jego identyfikatora oraz hasła.

2.2. Zakończenie pracy

Jedynym poprawnym sposobem zakończenia pracy programu MASTER jest uruchomienie opcji **Narzędzia / Koniec**, a następnie uruchomienie kolejnego modułu systemu albo wybranie **W – powrót do systemu operacyjnego**. Po wyświetleniu planszy głównej zakończenie pracy systemu następuje również po naciśnięciu klawisza **Esc**.

- ▶ Wyłączenie zasilania komputera przed zakończeniem pracy systemu (na przykład po chwilowym przejściu do systemu operacyjnego MS DOS za pomocą kombinacji klawiszy **Alt+Esc**) może spowodować uszkodzenie plików i utratę danych. Przejście do systemu operacyjnego MS DOS wywołuje na ekranie znak zachęty (ang. prompt) poprzedzony napisem „Soft Ekspert Swap”. Powrót do programu MASTER nastąpi po wydaniu komendy

EXIT **Enter**.

3. Zmiana standardu wyświetlania polskich liter

Standard wyświetlania polskich liter, wskazany przez użytkownika podczas instalowania systemu, może zostać zmieniony w trakcie eksploatacji systemu na inny, bardziej odpowiadający użytkownikowi. Umożliwia to opcja **Parametry / Polskie litery**. Po jej uruchomieniu należy wybrać odpowiedni standard spośród wymienionych poniżej:

[Mazovia].

[Latin 2].

[Własny standard]

użytkownik może zdefiniować własne kody ASCII dla polskich liter, obsługiwane przez zewnętrzny program rezydentny.

W wyświetlonej tabeli należy polskim literom oznaczonym opisowo (np. „A z ogonkiem” oznacza „Ą”, „s z kreską” oznacza „Ś”) przyporządkować odpowiedni znak przez wprowadzenie dziesiątego kodu ASCII. Zaakceptowanie [Własnego standardu] wyświetlania powoduje automatyczną zmianę standardu wprowadzania polskich liter zgodnie z wprowadzonymi kodami ASCII.

[Brak polskich liter]

zamiast polskich liter będą wyświetlane ich łacińskie odpowiedniki. Zostanie także zablokowane wpisywanie polskich liter.

Wybór standardu następuje przez wskazanie go kursorem i naciśnięcie klawisza **Enter**.

Zmiana standardu dotyczy polskich liter wprowadzonych przez producenta (nazwy opcji, komunikaty, parametry, nazwy pól i rubryk). Dane wprowadzone przez użytkownika będą wyświetlane w nowym standardzie, jeżeli operator wybierze odpowiedź [Tak] na wyświetlone po zmianie standardu pytanie „Czy wykonać konwersję baz danych?”. Jeżeli konwersja (która jest operacją czasochłonną!) nie zostanie wykonana, polskie litery wprowadzone przez użytkownika zostaną wyświetlone w nieodpowiedniej postaci.

3. Zmiana standardu wyświetlania polskich liter

- ▶ Konwersja baz danych dokonana po wybraniu [Brak polskich liter] jest nieodwracalna!

Po zmianie standardu kodowania polskich liter program dokonuje automatycznego porządkowania danych.

- ▶ Jeżeli system MINI EKSPERT jest eksploatowany w lokalnej sieci komputerowej, pozostali użytkownicy muszą go opuścić na czas zmiany standardu wyświetlania polskich liter.

4. Operatorzy systemu

Pierwsze uruchomienie programu wymaga podania identyfikatora operatora „EKSPERT” i hasła „pustego” (należy nacisnąć klawisz **Enter**) nadanych przez producenta. Użytkownik uzyska wtedy najwyższy ([4]) poziom uprawnień, co umożliwi mu wprowadzenie do systemu kolejnych operatorów.

Wskazane jest, aby użytkownik zmienił identyfikator operatora „EKSPERT” i wprowadził własną listę operatorów (wraz z ich hasłami i poziomami uprawnień). Jest to uzasadnione względami ochrony danych. Przydzielenie innym osobom, które będą obsługiwały programy, odpowiednich (właściwych) uprawnień stanowi zabezpieczenie przed przeglądaniem danych lub nieuzasadnioną zmianą parametrów programów przez osoby do tego niepowołane.

Poziomy uprawnień oznaczono cyframi od [0] do [4]. Im niższa cyfra określająca ten poziom, tym mniej operacji będzie mógł wykonać operator. Wykaz

Niezależnie od nadania operatorowi poziomu uprawnień użytkownik może określić, do których modułów będzie on miał dostęp, tzn. które z nich będzie mógł uruchomić.

Przykład:

Pracownik działu kadr nie powinien mieć wglądu do danych płacowych ani możliwości robienia wypłat i przeglądania archiwum płacowego pracowników. Takemu operatorowi można nadać dostęp jedynie do modułu KADRY.

Poziomy uprawnień operatorów i ich dostęp do modułów określa się podczas tworzenia listy operatorów systemu.

Tworzenie listy operatorów

Listę operatorów systemu może utworzyć tylko operator z poziomem uprawnień [4]. Dokonuje tego w opcji **Narzędzia / Lista operatorów**. Operator z poziomem uprawnień od [0] do [3] po wywołaniu tej opcji może jedynie zmienić swoje hasło.

▶ Tworząc listę operatorów należy pamiętać, aby przynajmniej jeden z nich miał najwyższy poziom uprawnień (tylko ten operator będzie mógł wprowadzać do niej zmiany).

Po pierwszym uruchomieniu opcji należy – naciskając klawisz **F4** lub **Enter** – dokonać edycji danych operatora „EKSPERT” i wprowadzić w ich miejsce własny identyfikator (dowolne znaki identyfikujące operatora) oraz hasło, a także numer i pełną nazwę (np. imię i nazwisko). Można również wskazać, czy dla operatora będzie aktywne wyjście do systemu operacyjnego MS DOS.

Funkcje dostępne dla operatora z poziomem uprawnień [4] w opcji **Narzędzia / Lista operatorów**:

Ins wprowadzenie do systemu nowego operatora. System może być obsługiwany maksymalnie przez 50 operatorów.

Wprowadzając operatora na listę należy podać jego identyfikator, poziom uprawnień, hasło oraz numer i pełną nazwę.

Identyfikator operatora oraz jego poziom uprawnień będą wyświetlane w tabeli u dołu ekranu (obok miesiąca wybranego do przetwarzania danych). Jeżeli tabela ta nie jest widoczna, można ją wyświetlić (wraz z innymi danymi o systemie) po naciśnięciu klawisza **F12** w dowolnym miejscu każdego programu systemu.

Dla każdego operatora systemu można również określić [Aktywne wyjście do DOS-a]. Ustawienie [Tak] pozwala operatorowi korzystać z kombinacji klawiszy **Alt+Esc** umożliwiającej uruchomienie dowolnego programu pracującego w środowisku DOS bez opuszczania systemu MINI EKSPERT (patrz część MINI EKSPERT rozdział 7.6.).

Ustawienie [Nie] blokuje operatorowi możliwość „aktywnego wyjścia do DOS-a”.

Zmiana ustawienia następuje po naciśnięciu klawiszy **↵** , **®** lub **Spacja**.

F2 określenie dostępu wskazanego operatora do poszczególnych (zainstalowanych) modułów systemu. Jeżeli operator nie ma dostępu do modułu, to nie będzie mógł go uruchomić.

Ins zaznaczenie dostępu / braku dostępu operatora do wskazanego modułu. Przy nazwie programu, do którego ma dostęp operator, zostaje wyświetlony znak **✓** (lub *****).

Enter zatwierdzenie dostępu operatora do wskazanych modułów.

F4 / Enter przejście w tryb edycji danych operatora – możliwość wprowadzania do nich zmian.

F6 drukowanie listy operatorów.

Del usunięcie operatora z systemu. Nie jest możliwe usunięcie operatora, który w chwili usuwania pracuje w systemie.

Ctrl+W zapisanie wprowadzonych zmian.

Esc rezygnacja z wprowadzania zmian.

Podczas przeglądania listy operatorów zostaje również wyświetlona nazwa palety kolorów, której używa wskazany operator.

5. Drukowanie

5.1. Zainstalowanie drukarki

Zainstalowanie drukarki należy rozpocząć od określenia, do którego portu jest podłączona (**Parametry / Drukarki / Port**). Następnie wybranie opcji **Parametry / Drukarki / Port / Kody sterujące** powoduje wyświetlenie tabeli zawierającej sekwencje kodów sterujących.

Lista drukarek zostaje wyświetlona po naciśnięciu klawisza **F7**. Wybranie drukarki z listy powoduje poprawne ustawienie jej sekwencji kodów sterujących.

Użytkownik korzystający z drukarki, której nie ma w wykazie, powinien wybrać jeden z podanych niżej sterowników:

drukarka 9-igłowa	EPSON FX-800 lub IBM PROPRINTER,
drukarka 24-igłowa	EPSON LQ-850 lub IBM PROPRINTER X24,
drukarka atramentowa lub termiczna	EPSON LQ-850 lub IBM PROPRINTER X24 lub HP IIIP,
drukarka laserowa	HP IIIP lub EPSON LQ-850

i wykonać wydruk próbny.

Jeżeli drukarka użytkownika nie pracuje w żadnym z podanych trybów, należy ustawić kody sterujące zgodnie z jej dokumentacją. Poniższe wskazówki dotyczące ustawiania kodów sterujących są przeznaczone dla zaawansowanych użytkowników sprzętu komputerowego.

Aby ustawić kody sterujące drukarki, należy – po uruchomieniu omawianej opcji – podświetlić odpowiednią pozycję tabeli i po naciśnięciu klawisza **Enter** wypełnić rubrykę [Długość], która określa liczbę znaków składających się na daną sekwencję. Następnie należy wprowadzić wartości dziesiętne kodów ASCII znaków wchodzących w skład sekwencji. Po określeniu wartości wszystkich kodów w ostatniej rubryce wyświetlona zostaje reprezentacja znakowa.

Przed wprowadzaniem zmian do tabeli można wyzerować poprzednie wartości wszystkich kodów sterujących naciskając klawisz **F8**.

Tabela kodów sterujących:

Nazwa atrybutu	Znaczenie
init (1, 2, 3)	zestaw kodów wysyłanych na początku każdego wydruku
pica (pica pitch)	gęstość standardowa (10 CPI)
elite (elite pitch)	pismo zagęszczone (gęstość 12 CPI)
condensed	pismo zagęszczone (gęstość 17 lub 20 CPI)
bold on (double-strike)	włącz pismo wytłuszczone
bold off	wyłącz pismo wytłuszczone
high on (double-height)	włącz pismo o podwójnej wysokości
high off	wyłącz pismo o podwójnej wysokości
expand on (expanded)	włącz pismo rozszerzone
expand off	wyłącz pismo rozszerzone
italic on (italic)	włącz pismo pochyłe
italic off	wyłącz pismo pochyłe
underl on (underline)	włącz pismo podkreślone
underl off	wyłącz pismo podkreślone
small on (superscript)	włącz pismo pomniejszone
small off	wyłącz pismo pomniejszone

w nawiasach podano spotykane w dokumentacjach drukarek synonimy nazw atrybutów.

Tabelę kodów sterujących można wydrukować po naciśnięciu klawisza **F6**.

Po wprowadzeniu drukarki do systemu jej nazwa zostaje umieszczona obok numeru portu widocznego podczas uruchamiania opcji **Parametry / Drukarki / Port** w brzmieniu zgodnym z nazwą widniejącą na liście drukarek. Nazwę tę można zmienić lub wprowadzić nową (jeśli drukarka nie figuruje na liście) po naciśnięciu klawisza **F4** podczas przeglądania tabeli kodów sterujących.

Instalowanie drukarki kończy naciśnięcie klawiszy **Ctrl+W**, które powoduje zapisanie wprowadzonych zmian. Rezygnacja z instalowania drukarki następuje po naciśnięciu klawisza **Esc**.

Jeżeli do komputera użytkownika podłączono kilka drukarek, dla każdej z nich należy wykonać opisane czynności.

Na poziomie opcji **Parametry / Drukarki / Port** przy numerze portu domyślnego pojawia się znak ✓ (lub *). Oznacza to, że podczas drukowania zostanie podpowiedziany ten właśnie port (ustalony w opcji **Wydruki / Parametry / Uniwersalne** dowolnego modułu – patrz część MINI EKSPERT rozdział 8.2. opis uniwersalnych parametrów wydruku). Przed wydrukiem użytkownik może ten port zaakceptować lub wybrać inny.

5.2. Wybór standardu drukowania polskich liter

Opcja **Parametry / Drukarki / Port / Polskie litery** umożliwia wybranie standardu drukowania polskich liter dla każdej drukarki zainstalowanej w systemie.

Po jej uruchomieniu zostaje wyświetlona lista standardów, z których użytkownik powinien wybrać odpowiedni dla swojej drukarki:

[Mazovia],

[Latin 2],

[Własny standard]

zgodny z wprowadzonym własnym standardem kodowania (patrz rozdział 3.).

[Brak polskich liter]

polskie litery będą drukowane jako łacińskie.

[Symulacja polskich liter]

jest realizowana przez drukarkę jako: wydrukowanie litery łacińskiej i nadrukowanie „ogonka” upodabniającego literę łacińską do polskiej.

Wybranie wskazanego standardu następuje po naciśnięciu klawisza **Enter**. Rezygnacja z wprowadzania zmian jest możliwa po naciśnięciu klawisza **Esc**.

- ▶ Jeżeli system MINI EKSPERT jest eksploatowany w lokalnej sieci komputerowej, pozostali użytkownicy sieci muszą go opuścić na czas zmiany standardu drukowania polskich liter.

6. Parametry systemu MINI EKSPERT

Program MASTER pozwala na ustalenie wartości parametrów obowiązujących dla całego systemu MINI EKSPERT. Umożliwia również określenie dostępności nominalów pieniężnych oraz zaokrąglenia kwoty DO WYPŁATY. Sposoby ustalenia wymienionych parametrów opisano w kolejnych podrozdziałach.

6.1. Ustalenie wartości parametrów systemu

Po uruchomieniu opcji **Narzędzia / Parametry** można ustalić wartości wymienionych poniżej parametrów:

Nazwa użytkownika systemu:

wpisana tutaj nazwa zostaje informacyjnie wyświetlona w górnej linii ekranu. Nie ma ona znaczenia dla drukowanych wydawnictw systemu MINI EKSPERT.

Uporządkowanie pracowników:

wartość parametru określa początkowe uporządkowanie listy pracowników podczas jej wyświetlania. Uporządkowanie to może zostać zmienione po przeniesieniu kursora do sąsiedniej kolumny listy.

Wybrany tutaj sposób uporządkowania pracowników decyduje również o kolejności zamieszczania pasków pracowników na stronie wydruku.

Parametr może przyjąć wartość:

[Alfabetyczne]

lista będzie uporządkowana alfabetycznie według nazwisk, a podświetlenie będzie znajdowało się w kolumnie [Nazwisko].

[Według numerów]

lista będzie uporządkowana narastająco według numerów pracowników, a podświetlenie będzie znajdowało się w kolumnie [Numer].

Format imienia pracownika: i Format nazwiska pracownika:

wprowadzone tutaj znaki będą określały format do wprowadzania imion i nazwisk pracowników. Znak „!” wprowadzony na początku formatu oznacza, że wpisując imię (nazwisko) pracownika operator nie będzie musiał dbać o wprowadzanie dużych liter – każda wpisana litera zostanie zapisana jako duża. Znak „X” na dalszych pozycjach standardowego formatu pozwala na wprowadzenie dowolnych znaków w dalszej części imienia (nazwiska). Użytkownik może zmienić domyślny format, np. wprowadzając jedynie znaki „!” – wtedy wszystkie znaki imienia i nazwiska będą wprowadzane jako duże.

Zmiana wartości parametru w trakcie eksploatacji systemu może spowodować, że wszystkie wprowadzone do tej pory imiona (nazwiska) przyjmą wygląd zgodny z nowym formatem.

Graniczna wielkość pamięci dyskowej do sprawdzenia:

jeżeli na twardym dysku nie ma wystarczającej ilości wolnego miejsca, system MINI EKSPERT może nie działać poprawnie. Aby zabezpieczyć się przed taką sytuacją, można jako wartość omawianego parametru wprowadzić dolną granicę wymaganego wolnego miejsca na dysku (dla użytkowników, którzy wprowadzili do systemu kilkudziesięciu pracowników, odpowiednią wartością parametru będzie [20] MB).

Jeżeli na dysku nie ma wolnej pamięci w ilości określonej wartością tego parametru, przed uruchomieniem dowolnego modułu zostaje wyświetlone stosowne ostrzeżenie.

Wartość parametru równa [0] powoduje wyłączenie tej kontroli.

Czy drukować w pasku pozycje zerowe:

- [Tak] na pasku zostaną wydrukowane wszystkie zadeklarowane przez producenta pozycje listy płac, także te, których wartość dla pracownika wynosi zero.
- [Nie] na paskach będą drukowane tylko składniki wynagrodzenia o wartości różnej od zera. Jest to zalecana wartość parametru. Powoduje ona przyspieszenie drukowania paska oraz pozwala na oszczędność papieru zużywanego do wydruków.

Zakończenie działania opcji powoduje zakończenie pracy programu i automatyczne porządkowanie danych.

6.2. Dostępność nominałów pieniężnych

Po uruchomieniu opcji **Nominały / Dostępność** użytkownik może określić, które z wymienionych (na wyświetlonej wtedy liście) nominałów pieniężnych występują w obiegu. W razie wprowadzenia do obiegu nominału 500 zł można samodzielnie udostępnić go w programie przez wskazanie go na liście nominałów, naciśnięcie klawisza **Enter**, a następnie wybranie [Dostępny].

Wprowadzenie nowego, dowolnego nominału jest możliwe po naciśnięciu klawisza **Ins**. Udostępnienie go w programie następuje w sposób opisany powyżej.

Operator może wydrukować rozłożenie kwoty DO WYPŁATY na wielokrotności poszczególnych nominałów (w module PŁACE w opcji WYDRUKI / **Wydruki / Nominałów**). Jeżeli bank, z którego użytkownik pobrał gotówkę na wypłatę wynagrodzeń, nie dysponuje chwilowo którymś z nominałów, można przypisać temu nominałowi status [Niedostępny]. Nie będzie one wtedy brany pod uwagę podczas obliczeń mających na celu rozłożenie kwoty DO WYPŁATY na dostępne nominały.

Przykład:

Kwotę DO WYPŁATY równą 850.00 można rozłożyć na następujące nominały:

$3 \cdot 200 \text{ zł} + 2 \cdot 100 \text{ zł} + 1 \cdot 50 \text{ zł}$

Jeżeli nominal 200 zł zostanie oznaczony jako [Niedostępny], to nie będzie on uwzględniany na wspomnianym wyżej wydruku, a rozkład nominalów będzie wyglądał następująco:

$8 \cdot 100 \text{ zł} + 1 \cdot 50 \text{ zł}$

6.3. Zaokrąglenie kwoty DO WYPŁATY

Kwota DO WYPŁATY będzie zaokrąglana do wartości wskazanej po uruchomieniu opcji **Nominały / Dostępność**. Producent zaproponował zaokrąglenie kwoty wypłaty do 0,01 zł, ale użytkownik może je zmienić zgodnie ze swoimi potrzebami.

Określenie zaokrąglenia tej kwoty następuje po uruchomieniu wymienionej opcji. Należy wtedy ustawić kursor w rubryce [Zaokrąglenie] odpowiadającej nominalowi, do którego ma być zaokrąglana kwota DO WYPŁATY i nacisnąć kolejno klawisze **Enter**, **Spacja** i **Enter**. Wskazanie nowego nominalu do zaokrąglenia likwiduje wskazanie poprzedniego.

Jeżeli kwota DO WYPŁATY będzie zaokrąglana do innego nominalu niż 0,01 zł, niewypłacona różnica zostaje zapisana jako składnik „zaokrąglenie” i jest uwzględniana przy kolejnej wypłacie.

6.4. Sygnały dźwiękowe

Sygnały dźwiękowe towarzyszą wyświetlaniu ostrzeżeń lub uwag. Użytkownik może je zablokować lub uaktywnić po uruchomieniu opcji **Sygnały / Dźwiękowe**. Można także wskazać, aby sygnały dźwiękowe były aktywne tylko podczas wyświetlania ostrzeżeń o wystąpieniu błędu lub sytuacji krytycznej.

7. Słowniki

Eksplloatując programy systemu MINI EKSPERT użytkownik korzysta z zainstalowanych przez producenta słowników służących do podziału pracowników oraz systemu podpowiedzi w programach. Przykładem słownika może być grupa pracownicza, dział w przedsiębiorstwie, a także słownik zasiłków czy słowniki kadrowe (płeć, wykształcenie itp). Zawartością każdego ze słowników są pozycje zwane „słowami”. Mogą być one przypisane pracownikowi jako tzw. „dana słownikowa”.

Podczas wprowadzania pracownika lub wpisywania jego danych użytkownik korzysta ze słowników, wybierając z nich odpowiednią pozycję (patrz część MINI EKSPERT rozdział 6.3.).

Lista zainstalowanych w systemie słowników zostaje wyświetlona po uruchomieniu opcji **Słowniki / Nazwy** (lub **Słowniki / Edycja**).

Dwie pierwsze pozycje na liście słowników to tzw. „słowniki podziału” pracowników według wybranych przez użytkownika kryteriów (patrz przykłady w części MINI EKSPERT w rozdziale 6.3.1.). Pozostałe słowniki są wykorzystywane przez programy ZASIŁKI (słownik [Zasiłki]), DEKLARACJE ([Etat], [Rodzaj pracownika], [Stopień pokrewieństwa]) oraz KADRY.

Zawartość słownika tworzą:

- [Nazwa] nazwa słowa (pozycji słownika).
- [Skrót] skrót nazwy słowa. Podczas wprowadzania nowej pozycji skrót musi być wprowadzony i unikalny (nie może pokrywać się ze skrótem innego słowa zapisanego w słownikach).
- [Opis słowa] pełny opis pozycji słownika.
- [Status] po usunięciu pozycji ze słownika, a przed zapisaniem zmian, w tej rubryce zostaje wyświetlona informacja [Usunięty].

Program MASTER pozwala na zmianę nazw słowników przygotowanych przez producenta systemu oraz na wprowadzanie do nich nowych pozycji, zgodnie z potrzebami użytkownika.

7.1. Zmiana nazwy słownika

Po uruchomieniu opcji **Słowniki / Nazwy** zostaje wyświetlona lista zaproponowanych przez producenta nazw słowników. Użytkownik może zmienić nazwę i opis słownika po jego wskazaniu i naciśnięciu klawisza **Enter**. Zapisanie nowej nazwy i opisu (naciśnięciem klawisza **Enter**) powoduje, że we wszystkich miejscach systemu będzie on wyświetlany pod nową nazwą (i z nowym opisem).

7.2. Zmiana zawartości słownika

Po uruchomieniu opcji **Słowniki / Edycja** i wybraniu słownika zostaje wyświetlona jego zawartość wprowadzona do tej pory.

Funkcje dostępne po uruchomieniu opcji **Słowniki / Edycja** i wybraniu słownika:

F4 / Enter przejście w tryb edycji – możliwość wprowadzania zmian do wskazanej pozycji słownika.

Ins dodanie nowej pozycji do słownika

Del usunięcie pozycji ze słownika. Do chwili zapisania zmian wprowadzonych do słownika w rubryce [Status] zostaje wyświetlona informacja [Usunięty]. Dzięki temu użytkownik może przed zakończeniem działania opcji „przywrócić” do słownika omyłkowo usunięte słowo ponownym naciśnięciem klawisza **Del**.

► Usunięcie pozycji ze słownika spowoduje, że w miejscach, gdzie była ona wykorzystana (np. w tzw. „karcie stałej” pracownika) zamiast niej będą wyświetlane znaki „???”.

Ctrl+W zakończenie działania opcji i zapisanie wprowadzonych zmian.

Esc zakończenie działania opcji z możliwością zapisania wprowadzonych zmian (zgodnie z odpowiedzią na wyświetlone pytanie).

8. Dane płacowe

Dane biorące udział w procesie obliczania wynagrodzeń i innych kwot pochodnych nazywane są w systemie MINI EKSPERT „danymi płacowymi”. Szczegółowy opis ich cech podano w części PŁACE w rozdziale 2.1. Producent przygotował zestaw danych płacowych wystarczający do prowadzenia działu rachuby płac w przedsiębiorstwie posiadającym nieskomplikowany system wyliczania wynagrodzeń.

8.1. Zmiana skrótu i nazwy danej

Użytkownik może zmienić nadane przez producenta skróty i nazwy danych płacowych (z wyjątkiem danej należącej do klasy [Parametr systemowy] na bardziej mu odpowiadające. Dane te zachowają nadane im znaczenie w algorytmach (wzorach) obliczania wynagrodzeń i kwot pochodnych dzięki przypisanym im unikalnym numerom, których operator nie może zmienić.

Producent zdefiniował kilka dodatków i potrąceń, określonych jako „inne”. Po zmianie ich nazwy można je dowolnie wykorzystać (zgodnie z ich algorytmem).

Zmiana skrótu i nazwy danej jest możliwa po uruchomieniu opcji **Dane / Nazwy**. Wybranie klasy danych powoduje wyświetlenie wszystkich należących do niej danych. Wskazanie żądanej pozycji i naciśnięcie klawisza **Enter** umożliwia wprowadzenie nowego skrótu i nazwy danej.

Dla klasy [Parametr pracownika] można ponadto określić, czy drukować jego wartość na pasku pracownika.

Dla klasy [Dana sumaryczna] oraz dla tych danych z klas [Składnik płacowy] i [Potrącenie], które są obliczane przez program PŁACE, można podać wartość, do której będą one zaokrąglone po obliczeniu.

 Zmiana nazw i skrótów danych płacowych spowoduje, że dane uprzednio wprowadzone będą wyświetlane (drukowane) pod nowymi nazwami i skrótami.

8.2. Wydruk listy danych płacowych

Listę danych płacowych wykorzystywanych w systemie MINI EKSPERT można wydrukować po uruchomieniu opcji **Dane / Wydruk**. Tabela, w której zestawiono dane, zawiera następujące kolumny:

- [Klasa] skrót klasy danych (PPr – Parametr pracownika, SPI – Składnik płacowy, Zus – Zasiłek ZUS, Potr – Potrącenie, DSum – Dana sumaryczna, PSys – Parametr systemowy).
- [Numer] numer identyfikacyjny danej płacowej. W odróżnieniu od skrótu i pełnej nazwy danej – jej numer nie może ulec zmianie. Stałość i unikalność numerów pozwoli na jednoznaczne odczytanie algorytmów. W opisie algorytmów przed skrótem każdej danej płacowej w nawiasach prostokątnych umieszczono jej numer identyfikacyjny.
- [Skrót] skrót danej płacowej składający się maksymalnie z 11 znaków. Może być on zmieniany przez użytkownika (w module **MASTER** w opcji **Dane / Nazwy**).
- [Pełna nazwa] pełna nazwa danej płacowej, składająca się z trzech członów (każdy z nich może mieć maksymalnie 11 znaków). Może być ona zmieniana przez użytkownika (w module **MASTER** w opcji jak wyżej).
- [Rodzaj danej]
 - jeden z trzech rodzajów danych:
 - [Wejściowa–powtarzalna] wprowadzana liczbowo przez użytkownika (np. godziny pracy). Wartość takiej danej można wprowadzać kilkakrotnie w ciągu miesiąca – w trakcie obliczeń system zsumuje te wartości.
 - [Wejściowa–unikalna] wprowadzana liczbowo przez użytkownika, np. stawka zasadnicza lub procent premii. Jednemu pracownikowi można je wprowadzić tylko raz w miesiącu.

[Obliczana]

obliczana przez system, np. płaca zasadnicza lub zaliczka na podatek dochodowy.

Dla danych z klasy parametr systemowy (PSys) rubryka ta nie jest wypełniona (wszystkie parametry są danymi wejściowymi).

[Aktualizacja]

sposób aktualizacji danych (patrz część PŁACE rozdział 8.1.). Aktualizacja to inaczej „zamknięcie miesiąca”. Jej wykonanie (po obliczeniach oraz wydrukowaniu list i zestawień pod koniec miesiąca obliczeniowego) przygotowuje system do pracy na następny miesiąc. Dane unikalne o charakterze stałym zostają wtedy **przeniesione** do zestawu danych wejściowych na następny miesiąc (np. stawka zasadnicza), natomiast dane powtarzalne oraz unikalne mające charakter zmienny (np. wynagrodzenie za chorobę) zostają **skasowane** (usunięte).

Rubryka nie jest wypełniana w przypadku danych obliczanych.

9. Połączenie systemu MINI EKSPERT z systemem FIRMA

Kwoty wynikające z przygotowanych w systemie MINI EKSPERT list płac oraz zestawień sumarycznych mogą zostać zapisane do programu KSIĘGA systemu FIRMA po stronie kosztów uzyskania przychodów. Aby uzyskać taką możliwość, po zainstalowaniu obu systemów należy wykonać operację ich połączenia.

Połączenie z FIRMA umożliwia korzystanie przez oba systemy z tych samych baz danych przechowujących informacje o przedsiębiorstwach i osobach fizycznych będących ich właścicielami oraz o urzędach skarbowych. Dzięki temu użytkownik programu MINI EKSPERT będzie mógł skorzystać z danych wprowadzonych uprzednio do systemu FIRMA.

Wykonanie połączenia z FIRMA wymaga wykonania wymienionych niżej czynności przez uruchomienie odpowiednich opcji w module MASTER:

1. Wprowadzenie pełnej ścieżki dostępu do zainstalowanego systemu FIRMA – opcja **Narzędzia / Połączenie z FIRMA / Ścieżka do FIRMY**. Przykładowy zapis ścieżki dostępu to C:\FIRMA.
2. Połączenie baz danych obu systemów – opcja **Narzędzia / Połączenie z FIRMA / Podłączenie**.
3. Zaktualizowanie wykonanego połączenia – opcja **Narzędzia / Połączenie z FIRMA / Aktualizacja**. Opcję należy uruchamiać także po zainstalowaniu uzupełnień systemu MINI EKSPERT oraz systemu FIRMA.

Uruchomienie opcji **Narzędzia / Połączenie z FIRMA / Odłączenie** powoduje rozdzielenie baz danych obu systemów. Program umożliwia wtedy skopiowanie wspólnych do tej pory baz danych do systemu MINI EKSPERT. Użytkownik, który zrezygnował z kopiowania, po uruchomieniu programu DEKLARACJE lub BANK otrzyma wykaz przedsiębiorstw, osób fizycznych i urzędów skarbowych o takiej zawartości, jaka istniała przed połączeniem obu systemów. Z tego powodu zalecamy skorzystanie z możliwości skopiowania baz danych.

▶ Przed uruchomieniem opcji ... / **Odłączenie** konieczne jest zakończenie pracy systemu FIRMA przez wszystkich operatorów.

10. Ustalanie palety kolorów

System MINI EKSPERT może być eksploatowany na komputerze posiadającym dowolną kartę grafiki. Karty CGA, EGA i VGA pozwolą na wyświetlanie kolorów, jeśli tylko nie zostały przełączone na pracę w trybie monochromatycznym. Na komputerze wyposażonym w kartę HERCULES system będzie pracował jedynie w trybie monochromatycznym.

Po zainstalowaniu systemu MINI EKSPERT wyświetlone zostają kolory zgodne z paletą standardową (zaproponowaną przez producenta). Uruchomienie opcji **Parametry / Kolory** umożliwia – po naciśnięciu klawisza **F2** – wybranie typu palety standardowej monochromatycznej lub kolorowej (poprzez określenie rodzaju ramek oraz cienia pod ramkami) lub zdefiniowanie własnych palet kolorów (po naciśnięciu klawisza **Ins**).

Po podaniu i zatwierdzeniu nazwy tworzonej palety można przystąpić do określania kolorów, w jakich będą wyświetlane poszczególne elementy widoczne na ekranie, tzn.:

- tło i znaki tworzące tło,
- okna menu, ich ramek, a także wyróżnienie wskazanej opcji,
- linia funkcji, a w niej podświetlenia klawiszy funkcyjnych,
- linia podpowiedzi,
- ramki i znaki wyświetlanych pytań i komunikatów,
- pola, w które operator wprowadza dane oraz pola, w które dane zostały już wprowadzone,
- opisy pól, w które operator wprowadza dane oraz opisy pól, w które dane zostały już wprowadzone.
- ponadto można określić typ ramek (graficzny lub tekstowy) oraz zdecydować, czy pod ramami ma zostać wyświetlony ich cień.

Dla każdego z tych elementów można wybrać kolor tła, na którym będzie wyświetlany napis oraz kolor znaku napisu.

Dla każdego z elementów można wybrać jeden z 16 kolorów. Po wskazaniu elementu można zmieniać jego kolor przez użycie klawisza **® / ↵**.

Podczas definiowania (zmieniania) palety wyświetlane są wszystkie elementy w wybranych kolorach. Operator może sprawdzić, czy tworzona paleta będzie odpowiadała jego wymaganiom.

Zakończenie definiowania palety następuje po naciśnięciu klawiszy **Esc / Ctrl+W**.

Wszystkie utworzone palety są wprowadzane na wspólną listę. Obok nazwy palety jest wyświetlany jej właściciel, tzn. identyfikator operatora, który utworzył daną paletę. Lista palet jest dostępna dla wszystkich operatorów. Dzięki temu użytkownik może dostosować którąś z palet (utworzoną przez dowolnego operatora) przez skopiowanie jej pod nową nazwą i wprowadzenie do niej żądanych zmian.

Wybranie palety kolorów, która będzie wyświetlana podczas pracy operatora z systemem, następuje poprzez jej wskazanie i naciśnięcie klawisza **Enter**.

Zmiana operatora obsługującego system spowoduje wyświetlenie właściwej dla niego palety.

Funkcje dostępne w opcji **Parametry / Kolory**:

- F2** wybranie standardowej palety kolorów.
 - F3** wyświetlenie identyfikatorów operatorów, którzy używają wskazanej palety.
 - F4** edycja palety (możliwość wprowadzania do niej zmian).
 - Alt+F4** zmiana nazwy wskazanej palety
 - F7** kopiowanie wskazanej palety pod nową nazwą.
 - Ins** definiowanie własnych palet kolorów.
 - Del** usunięcie wskazanej palety (dostępne tylko dla operatora z poziomem uprawnień 4).
- Esc / Ctrl+W**
zakończenie obsługi listy palet.

11. Porządkowanie i kompresja baz danych

Porządkowanie (inaczej: indeksowanie) baz danych (polegające na odświeżeniu plików niezbędnych do prawidłowej pracy systemu) należy wykonywać, gdy system zaczyna działać niepoprawnie, np. „gubi” lub powiela pewne informacje. Taka sytuacja może powstać np. w wyniku zaniku zasilania podczas eksploatacji systemu, destrukcyjnego działania wirusa, czy uszkodzenia dysku twardego.

System automatycznie porządkuje bazy danych po instalacji i aktualizacji programów, a także po odtworzeniu baz danych z dyskietek czy innych nośników oraz po niepoprawnym wyjściu z programu (zanik zasilania, wystąpienie błędu). Tym niemniej – dla większego bezpieczeństwa – porządkowanie należy wykonywać okresowo również podczas eksploatacji systemu.

Przy normalnej pracy systemu porządkowanie należy wykonywać przynajmniej raz w miesiącu. W przypadku występowania szczególnie silnych wahań napięcia lub pracy programu wskazującej na uszkodzenia baz danych (np. utrata części danych) indeksowanie należy wykonywać odpowiednio częściej.

Porządkowanie baz danych może nastąpić równocześnie z ich kompresją. Przeprowadzenie kompresji baz danych polega na fizycznym usunięciu z twardego dysku skasowanych pozycji, czego efektem staje się zmniejszenie objętości baz danych, a w rezultacie – skrócenie czasu przetwarzania danych. Operację tę należy przeprowadzać co pewien czas, np. co miesiąc po zakończeniu obliczeń płacowych.

Do porządkowania można wybrać wszystkie bazy systemu MINI EKSPERT lub wybrane bazy. Indeksowanie wszystkich baz można przeprowadzić bez kompresji (uruchamiając opcję **Dane / Porządek**) lub z kompresją (w opcji **Dane / Kompresja**).

Operacja porządkowania i kompresji jest długotrwała, dlatego w przypadku konieczności przeindeksowania jedynie niektórych baz danych można wykorzystać opcję **Dane / Wybrane bazy**. Po jej uruchomieniu zostaje wyświetlona lista baz danych systemu, spośród których użytkownik może wybrać odpowiednie do przeindeksowania.

Funkcje dostępne po uruchomieniu opcji **Dane / Wybrane bazy**:

- Ins** wybranie / anulowanie wyboru bazy danych do porządkowania.
- +** wybranie wszystkich baz do porządkowania.
- anulowanie wyboru baz do porządkowania.
- Enter** uruchomienie porządkowania wybranych baz.
- Esc** rezygnacja z porządkowania baz danych.

Po uruchomieniu porządkowania wybranych baz można zdecydować, czy przeprowadzić porządkowanie wybranych baz danych [Z kompresją] czy też [Bez kompresji].

Operacje porządkowania i kompresji można przerwać poprzez naciśnięcie klawisza **Esc**. System zareaguje na przerwanie z pewnym opóźnieniem, dopiero po zakończeniu tworzenia aktualnego pliku indeksowego. Użytkownik może odczytać zaawansowanie wykonania porządkowania.

Zaleca się okresowe wykonywanie tej operacji, nie rzadziej niż co miesiąc.

12. Operacje kontrolne

Pod wpływem czynników zakłócających normalną pracę programów systemu MINI EKSPERT (awaria zasilania podczas pracy systemu, uszkodzenie twardego dysku, destrukcyjne działanie wirusa) w bazach danych systemu mogą powstać błędne zapisy. Część tych błędów może zostać usunięta przez system MINI EKSPERT. W tym celu należy uruchomić opcję **Narzędzia / Kontroli** w module MASTER i przeprowadzić operacje kontrolne opisane w kolejnych podrozdziałach.

12.1. Kontrola archiwum płacowego

Uruchomienie opcji **Narzędzia / Kontroli / Kontrola archiwum** powoduje rozpoczęcie procedury kontroli archiwum płacowego. Program sprawdza wtedy, czy w bazie przechowującej dane z archiwum nie występuje dla jakiegoś pracownika przypisanie dla tej samej danej płacowej dwóch wartości.

Jeżeli procedura kontroli wykryje pracownika posiadającego podwójny zapis, wyświetla jego numer, nazwisko i nazwę danej płacowej o podwójnej wartości. Użytkownik może wtedy wybrać dalsze działanie spośród:

[Usuń rekord z wartością bieżącą równą ...]

przed usunięciem jednej z kwot (jeśli są one różne) zalecamy zrezygnowanie z kontroli (przez wybranie [Przerwanie operacji] lub naciśnięcie klawisza **Esc**) i sprawdzenie (tzn. samodzielne przeliczenie), która z nich powinna zostać zapisana w archiwum. Zabezpieczy to użytkownika przed przypadkowym usunięciem zapisu tej danej za poprzednie lata!

[Usuń wszystkie nadmiarowe rekordy]

operacja spowoduje usunięcie wszystkich następujących nadmiarowych zapisów w bazach danych (przy czym jako nadmiarowy traktowany jest zapis późniejszy).

[Przerwanie operacji].

 Przed uruchomieniem tej opcji należy wykonać składowanie danych (patrz część MINI EKSPERT rozdział 4.).

- ▶ W przypadku omyłkowego usunięcia danej płacowej z archiwum nie wolno uruchamiać porządkowania z kompresją, należy natomiast skontaktować się z producentem systemu.
- ▶ Opcję **Narzędzia / Kontroli / Kontrola archiwum** należy uruchamiać regularnie, np. raz w miesiącu, szczególnie podczas pracy w sieci komputerowej, a także po niepoprawnym zakończeniu pracy programu.

12.2. Uzupelnienie bazy MAIN_2

Uruchomienie opcji **Narzędzia / Kontroli / Uzupelnienie MAIN_2** powoduje porównanie liczby wprowadzonych pracowników w dwóch bazach danych zawierających informacje o pracownikach i w razie konieczności uzupelnienie jednej z nich o brakujące numery.

- ▶ Opcja ta powinna być uruchamiana jedynie na zlecenie producenta!

12.3. Usuwanie plików semaforowych

Użytkownik systemu EKSPERT eksploatowanego w lokalnej sieci komputerowej może wykorzystać opcję **Narzędzia / Kontroli / Kasowanie plików *.SEM** do usunięcia tzw. „plików semaforowych”. Opcja ta powinna być uruchamiana w sytuacji, gdy niektóre funkcje systemu są niedostępne dla użytkownika, mimo że w danej chwili jest on jedynym operatorem pracującym w systemie.

Indeks

Aktywne wyjście do DOS-a 11

Brak polskich liter 8, 15

Czy drukować w pasku pozycje zerowe 18

Dane /

 Kompresja 29

 Nazwy 23

 Porządek 29

 Wybrane bazy 29

 Wydruk 24

Dane płacowe 23

 klasa 24

 numer 24

 pełna nazwa 24

 rodzaj 24

 skrót 24

 sposób aktualizacji 25

Dostęp do modułów 10

Dostępność nominałów pieniężnych 19

Format imienia pracownika 18

Format nazwiska pracownika: 18

Graniczna wielkość pamięci dyskowej do sprawdzenia 18

Identyfikator operatora 10

Indeksowanie baz danych 29

Instalacja polskich liter 8

Instalowanie drukarki 13

Kompresja baz danych 29

Konwersja baz danych 8

Księgowanie list płac i zestawień 26

Latin 2 8, 15

Lista danych płacowych 24

Mazovia 8, 15

Narzędzia /

Koniec 7

Kontroli /

 Kasowanie plików *.SEM 32

 Kontrola archiwum 31

 Uzupełnienie MAIN_2 32

Lista operatorów 11

Operator 6

Parametry 17

Połączenie z FIRMA /

 Aktualizacja 26

 Ścieżka do FIRMY 26

 Odłączenie 26

 Podłączenie 26

Nazwa użytkownika systemu 17

Nominały /

 Dostępność 19, 20

Operacje kontrolne

 kontrola archiwum płacowego 31

 usuwanie plików semaforowych 32

 uzupełnienie bazy MAIN_2 32

Operatorzy systemu 10, 11

Paleta kolorów 27
Parametry /
 Drukarki /
 Port 13
 Port / Kody sterujące 13
 Port / Polskie litery 15
 Kolory 27
 Polskie litery 8
Parametry systemu 17
Pełna nazwa operatora 11
Połączenie systemu MINI EKSPERT z systemem FIRMA 26
Port domyślny 15
Porządkowanie baz danych 29
Poziom uprawnień 10

Rozpoczęcie pracy 6

Słowniki 21
 dodanie nowej pozycji 22
 podziału pracowników 21
 usunięcie pozycji 22
 zmiana zawartości 22
Słowniki /
 Edycja 22
 Nazwy 22
Ścieżka dostępu do systemu FIRMA 26
Sekwencje kodów sterujących 13
Soft Ekspert Swap 7
Standard drukowania polskich liter 15
Standard kodowania polskich liter 8
Swap 7
Sygnały /
 Dźwiękowe 20
Sygnały dźwiękowe 20
Symulacja polskich znaków 15

Tabela kodów sterujących 13
Tworzenie listy operatorów 11

Uporządkowanie pracowników 17

